

ZÂHİRÎ VE BATINÎ İLİM (8)

(...düenden devam)

Allah'ın Resûlü(s.a.v.)in sahâbîleri, yakînin hakikatlerini, ma'rifetin inceliklerini tâbîî âlimlerden daha çok bilirlerdi. Tâbîî 'âlimleri içinde de fetvâ ve ahkâm ilimlerini, bazı sahâbîlerden daha iyi bilenler vardı. Rivâyete göre Abdullâh ibn Ömer'e bir şey sorulunca: "Sâ'id ibn el-Müseyyib'e sorun" derdi. Abdullâh ibn Abbâs da: "Câbir ibn Abdillâh'a sorun, Basralılar onun fetvâlarına uysalar kendilerine yeter" dermiş. Enes ibn Mâlik de: "Mevlâmız Hasan'a sorun, çünkü o ezberledi, biz unuttuk" dermiş. O sahâbîler, insanları, fetvâ ve ahkâm ilimlerinde o tâbîîlere gönderirler, fakat yakînin hakikatlerini ve ma'rifetin inceliklerini kendileri öğretirlerdi. Onlar bu konularda tabîîlerden daha doğru ve iyi bilgiye sâhib idiler. Çünkü onlar, vahyin tâze inişine şâhidolmuşlar, bol bol mücmel ve mufasssal (özet ve ayrıntılı) ilmin içinde bulunmuşlardı. İnsanların bir kısmı onlardan mücmel ve mufasssal ilmi aldı, bir kısmı da mücmeli değil, sadece mufasssalı aldı. Asıl ilim, mücmel ilimdir. Mükteseb ilmin, kalbleri temizleme, yetenek gücü ve kâmil kabiliyyet ile detaylandırılması ise, havâssa mahsustur ('Avârifu'l-ma'ârif).

Ğazâlî de sahâbîlerin bilgisi konusunda şöyle diyor: "Sahâbenin makamlarının yüceliğini unutma... Onlar Kelâm ve Fıkıh ilminde değil, âhiret ilminde, âhiret yolunda yürümede ileri idiler. Ebûbekir oruç ve namazının çokluğu ile yahut fetvâ ve kelâmının çokluğu ile değil, kalbinde yerleşen şey (îmân) ile üstün idi. Onların içinde Kelâm sanatını iyi bilen yoktu. Yahut onların içinde —on kûsur kişi hâriç— kendini fetvâyâ vakfetmiş adam yoktu. Hz. Ömer(r.a.) öldüğü zaman İbn Mes'ûd (r.a.): "İlmin onda dokuzu öldü" dedi. "İçimizde büyük sahâbîler dururken böyle mi söylüyorsun?" diyenlere: 'Ben fetvâ ve ahkâm ilmini kasdetmiyo-rum, ben Allah'ı bilmeyi kasdediyorum' dedi" (İhyâ: 1/40).
